

picture of the studied period, it is necessary to bring it into the context of the history of the Croatian language; therefore, an overview of the most relevant events, persons, and works that characterised linguistic purism / language counselling is presented from Judita (completed in 1501, printed in 1521) to the end of the 19th century.

Key words: Croatian language, prestandard era, literary language, linguistic protectionism

SAMOUPUĆIVANJE U PRIOPĆENJIMA MINISTARSTVA OBRANE

Iva Gugo

Uvod

 Jedno od obilježja priopćenja jest samoupućivanje – pojava da se tvrtka ili institucija koja objavljuje priopćenje u njemu na sebe referira u trećoj osobi (punim nazivom ili pokratom, sinonimom, hiperonimom i sl.). U ovome radu¹ bit će analizirano samoupućivanje u priopćenjima Ministarstva obrane. To je Ministarstvo specifično po tome što ono upravlja Oružanim snagama Republike Hrvatske koje djeluju unutar njega kao organizacija unutar organizacije. U priopćenjima Ministarstva obrane ne govori se, dakle, o radu samo jedne organizacije, već dviju organizacija, stoga je samoupućivanje u njima dvostruko. Cilj je ovoga rada istražiti koji su nazivi u uporabi za obje organizacije u priopćenjima koje Ministarstvo obrane objavljuje na svojim mrežnim stranicama.

Na početku će biti opisan žanr priopćenja, s posebnim naglaskom na obilježje samoupućivanja. Zatim će biti detaljnije predstavljene promatrane organizacije, pri čemu će se u obzir uzeti povijesni i pravni konteksti nastanka njihovih naziva. Poslije prikaza istraživačkoga postupka i rezultata istraživanja slijedi rasprava o najčešće upotrebljavanim nazivima i načinima samoupućivanja u analiziranom korpusu. Na kraju će na temelju dobivenih rezultata biti izneseni prijedlozi za nazivlje koje bi se rabilo za Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske u priopćenjima, ali i medijskim, pravnim i inim tekstovima.

¹ Ovaj je rad nastao tijekom istraživanja za doktorski rad: Jezična analiza internetskih priopćenja na hrvatskome i engleskome jeziku iz vojno-obrambenoga područja, na Doktorskom studiju lingvističke na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zahvaljujem izv. prof. dr. sc. Snježani Veselici Majhut i prof. dr. sc. Ireni Zovko Dinković na stručnome vodstvu tijekom rada na ovome članku i cijeloj disertaciji.

Teorijska podloga

Priopćenja

Priopćenje (eng. *press release, news release, media release*)² je

„[i]nformacija namijenjena obavješćivanju publike, osobito medijâ, o događaju, pitanju ili aktivnosti koja se smatra vrijednom objavljivanja te općenito o nečemu što se dogodilo ili se tek treba dogoditi. Obično se u njemu iznosi stajalište, gledište i/ili izjava organizacije.“³ (NATO, 2011.: 36.)

Riječ je o žanru novijega datuma postanka; prvo priopćenje napisao je Ivy Lee, predstavnik tvrtke Pennsylvania Railroad, 1906. poslije stravične željezničke nesreće u kojoj je poginulo više od 50 ljudi. U tekstu koji je poslao medijima Lee je iznio ključne podatke za novinske reportaže te pozvao novinare na mjesto nesreće kako bi se iz prve ruke osvjedočili o događaju, postavivši time standard za budućnost. Danas, više od stotinu godina kasnije, priopćenje je ključni žanr u odnosima s javnošću (Catenaccio, 2008.; Jackson, 2019.). Priopćenje je svojevrsna zamjena za konferencije za medije, a objavljuje se kada obavijest koju organizacija želi prenijeti nije dostatno važna za sazivanje konferencije ili pak nedostaju nužni uvjeti za njezinu organizaciju (Skoko, 2006.). Gilpin (2008.), doduše, u priopćenjima vidi mnogo više od prijenosa obavijesti: organizacija njima piše svoju autobiografiju te stvara ugled u javnosti. Schnidman (2013., navedeno u Hong, 2016.) u svome istraživanju nalazi da javnost priopćenja smatra službenijima od govora ili intervjuâ te da ona imaju veći utjecaj na javno mnijenje od drugih tekstova koje tijela vlasti objavljuju.

Priopćenja se prvenstveno šalju medijima, no ona nisu samo izvor informacija, već služe i kao najava aktivnosti i događaja koje bi mediji mogli popratiti (NATO, 2020.). Objavljujući priopćenje, novinari ga prenose svojoj publici, stoga se na priopćenje može gledati kao na sredstvo uspostavljanja komunikacije s javnošću (Grunig i Hunt, 1984.). Kako bi poruka došla do publike i ostala zapamćena, priopćenje mora biti „činjenično, objektivno i izravno“ (Skoko, 2020.: 218.). Međutim, u stvarnosti su priopćenja više subjektivna nego objektivna. Podatci predočeni u njima pomno su odabrani i vrlo pozitivno nadzirani kako bi organizacija koja priopćava ostavila što bolji dojam o sebi (Catenaccio, 2008.; Maleková, 2013.). Udier (2008.) objašnjava to na sljedeći način:

„Izvor službenih informacija ne želi prikazati loše strane svoje ustanove i nastoji preduhitriti negativne vijesti plasiranjem vlastitoga viđenja određene novosti.“

Maleková (2010., 2013.) nalazi da priopćenja imaju dvojnu ulogu: njima se izriču novosti, ali i gradi pozitivan ugled organizacije u javnosti. Autorica smatra da upravo

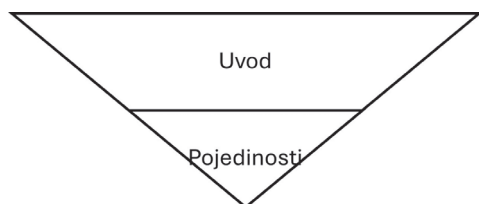
² Iako je *press release* i dalje najčešće rabljeni naziv na engleskome, Fisher, Park i Lee (2019.) navode da je on zastario jer suvremeni mediji ne uključuju samo tisak. Autori stoga prednost daju nazivima *news release* i *media release* jer su inkluzivniji i bolje odražavaju kome su sve priopćenja namijenjena.

³ Autoričin prijevod s engleskoga jezika.

istovremeno postojanje dviju uloga – informativne i promotivne – priopćenje čini posebnim u odnosu na druge žanrove unutar novinarsko-publicističkoga stila. Silić i Pranjković (2007.) žanrove novinarsko-publicističkoga stila prema njihovoj ulozi dijele u sedam kategorija: informativni, popularizatorski, prosvjetiteljski, pedagoški, propagandni, agitativni i zabavni. Žanrovi u prvim četirima kategorijama pisani su neobilježenim (neutralnim) jezikom, dok je stil potonjih triju kategorija obilježen (emotivno-ekspresivan). Priopćenje se međutim ne može svrstati u samo jednu kategoriju,⁴ ono je istovremeno i informativni i propagandni žanr. Zbog toga autori Jacobs (1999.a), McLaren i Gurău (2005.) ili Catenaccio (2008.) priopćenje nazivaju hibridnim žanrom.⁵

Iako se priopćenja šalju medijima, cilj organizacije koja priopćava jest putem medija doći do šire javnosti (Lenaerts, 2002.). Medijski djelatnici (novinari, urednici itd.) samo su posrednici, a pravi primatelji – oni kojima su priopćenja zapravo namijenjena – jesu njihovi gledatelji, slušatelji i čitatelji (Jacobs, 1998.). Namjera je pritom da priopćenje dođe do publike u nepromijenjenu obliku: „Ono što priopćenja čini posebnima jest *što su pisana da bi bila prepisana*“ (Jacobs, 1999.a).⁶ Drugim riječima, autori priopćenja žele da mediji preuzmu i objave njihove tekstove bez ikakvih promjena, osim moguće lekture i korekture (Grunig i Hunt, 1984.). Kako bi taj cilj bio ostvaren, priopćenja moraju biti prilagođena, tj. moraju stilski, strukturno i sadržajno biti suobličena vijestima (Maleková, 2010.). Upravo iz toga razloga Jacobs (1999.a) priopćenje naziva preformulacijom vijesti. Strobbe i Jacobs (2005.) navode da autori priopćenja sličnost s vijestima postižu pomoću nekoliko strukturnih i pragmatičkih obilježja.

Slika 1. „Obrnuta piramida“ (usp. Skoko, 2006.: 217.)

Na primjer, priopćenja su napisana u formatu „obrnute piramide“ (Slika 1.): u uvodu su sadržane ključne informacije, a u ostatku teksta iznose se daljnje pojedinosti po redu važnosti.

(Skoko, 2006.).

Jedan od pragmatičkih alata za preformuliranje vijesti jest samoupućivanje, koje je i tema ovoga rada. To će obilježje biti opisano u sljedećemu odjeljku.

⁴ Zanimljivo je primijetiti da Silić i Pranjković (2007.) ne navode priopćenje ni na popisu stilski obilježenih ni na popisu stilski neobilježenih žanrova.

⁵ Za oprečno mišljenje usp. Lassen (2006.), koja smatra da priopćenje zbog svoje hibridne naravi ne može biti samostalan žanr, već je ono takoreći kolaž sastavljen od dijelova drugih žanrova.

⁶ Autoričin prijevod s engleskoga jezika.

Samoupućivanje u priopćenjima

Istražujući priopćenja Autoričin prijevod na nizozemskome jeziku privatnih tvrtki, Geert Jacobs (1999.a) ustvrdio je da su za taj žanr tipična tri metapragmatička obilježja: poluperformativne rečenice (eng. *semi-performatives*)⁷, samocitiranje (eng. *self-quotation*)⁸ i samoupućivanje (eng. *self-reference*). Jacobs (1999.a: 85.; 1999.b: 220.) za samoupućivanje kaže da je neuobičajeno jer su priopćenja po svojoj naravi egocentrična, odnosno „organizacije ih obično objavljuju jer žele nešto reći o sebi.“⁹ Međutim, isti autor objašnjava da je takav način upućivanja tvrtke ili institucije na samu sebe itekako svrhovit. Ustanova šalje priopćenje s namjerom da ga mediji preuzmu, no istovremeno želi skriti činjenicu da je ono poteklo od nje. Upravo samoupućivanjem u trećoj osobi postiže se privid objektivnosti i neutralnosti u priopćenju. Također, pisanjem o sebi u trećoj osobi organizacija se prilagođava standardima novinarstva i time stvara gotove tekstove koje mediji mogu preuzeti bez ikakvih preinaka. Dugoročno pak organizacija priopćenjima nameće standardno nazivlje koje bi mediji trebali upotrebljavati kada pišu o njoj. S druge strane, zamjenice prve osobe se u priopćenjima pojavljuju iznimno. Jacobs (1999.a, 1999.b) primjećuje da se te zamjenice rabe onda kada se organizacija želi približiti publici i solidarizirati se s njome, zbog čega on na njihovu upotrebu gleda kao na marketinški trik.

No, tvrtke i institucije ne upućuju u priopćenjima na sebe samo službenim nazivom, već i drugim nazivima. Jacobs (1999.a) u korpusu koji je istraživao primjećuje uzorak u redoslijedu nazivlja: autori prvo upotrebljavaju eksplicitnije, a zatim neeksplicitnije nazive.

Samoupućivanje se jezično ostvaruje rekurencijom. Rekurencija je prije skoro pola stoljeća bila promatrana isključivo kao alat za stvaranje kohezije,¹⁰ a Beaugrande i Dressler (1981.) definirali su ju kao ponavljanje istoga izraza u tekstu. U novijemu se jezikoslovlju na rekurenciju gleda kao na način postizanja koherencije¹¹ u tekstu; u njezinoj je srži da se u tekstu isti pojam¹² pojavljuje više puta, a pri svakome sljedećem spomenu može se za njega upotrijebiti isti jezični izraz kao i prvi put ili neki drugi (Linke i Nussbaumer, 2000.). Kako stalno ponavljanje jednoga te istog izraza smanjuje informativnost (Beaugrande i Dressler, 1981.) i čini tekst monotonim, uobičajeno je za isti pojam upotrebljavati više semantički bliskih izraza (Quirk i autori, 1997.). Upotreba drugih izraza umjesto prvotno spomenutoga kako bi se uputilo na

⁷ Poluperformativne su rečenice one u kojima su performativni glagoli upotrijebljeni u trećoj, a ne u prvoj osobi (Jacobs, 1999.a).

⁸ Samocitiranje je pojava da se u priopćenju prenose izjave predstavnika organizacije koja izdaje to priopćenje, što znači da organizacija u biti citira samu sebe (Jacobs, 1999.a).

⁹ Autoričin prijevod s engleskoga jezika.

¹⁰ Kohezija označava „gramatičko povezivanje površinske strukture teksta“ (Struna, n. d.b).

¹¹ Koherencija je „logičko semantički koncept osmišljavanja teksta“ (Struna, n. d.a).

¹² Pojam je „element mišljenja koji obuhvaća zajednička svojstva (karakteristike) koje su ljudi utvrdili na temelju velikoga broja pojedinačnih stvari i kojima se koriste za misaono razvrstavanje i sporazumijevanje“ (Hudeček i Mihaljević, 2012.: 13.).

isti antecedent naziva se supstitucijom (Jones, 2012.). Christmann (2000.) navodi da čitatelji brže čitaju i pamte tekstove u kojima se primjenjuje rekurencija, no Yule (2009.) upozorava na to da pri odabiru upućujućih izraza treba voditi računa o tome raspolaže li primatelj poruke dostatnim znanjem da prepozna izraze koji se odnose na isti pojam. Widdowson (2004.) ističe da autori odabirom izrazâ neizravno na vidjelo iznose svoje stavove, to jest pokušavaju utjecati na mišljenja svoje publike.

Rekurencija, odnosno supstitucija, u tekstovima se najčešće ostvaruje sinonimijom, hiponimijom i metaforizacijom (Linke i Nussbaumer, 2000.). Sinonimija je zamjena jedne riječi drugim riječima koje imaju isto, odnosno skoro isto značenje (Cutting, 2002.). Riječ kojom se zamjenjuje prvotna može biti njezina istoznačnica ili bliskoznačnica. Istoznačnice su riječi koje se preklapaju u svim značenjima. S druge strane, bliskoznačnice su riječi koje se preklapaju u nekim, ali ne svim značenjima (Hudeček i Mihaljević, 2012.). Beaugrande i Dressler (1981.) višerječne parafraze (npr. *taker of life* 'oduzimatelj života' za *murderer* 'ubojica') također vide kao vrstu istovrijednica (sinonimâ), iako naglašavaju da je sinonimija u takvim slučajevima uvjetovana kontekstom. Višerječnom parafrazom mogu se smatrati i primjeri iz Jacobsova (1999.a, 1999.b) korpusa koje on naziva imenskom anaforam (eng. *nominal anaphora*): u priopćenju se prvo spominje puni naziv tvrtke, a pri sljedećemu spomenu na tvrtku se upućuje opisno, npr. *HBK-Spaarbank* i *belgijska štedna banka*.¹³

Hiponimija je hijerarhijski odnos dviju riječi u kojemu je značenje jedne riječi obuhvaćeno u značenju druge (Yule, 2009.). Na primjer, značenje riječi *cvijet* obuhvaća značenja riječi *ruža*, *tulipan* i *visibaba*. *Cvijet* je hiperonim (nadređenica), *ruža*, *tulipan* i *visibaba* njegovi su hiponimi (podređenice), a potomje su tri riječi međusobno kohiponimi (supodređenice).¹⁴ S obzirom na to da je značenje hiponima uže od značenja hiperonima, pravilo je da se u tekstovima prvo upotrijebi hiponim, a zatim hiperonim (Salkie, 1995.).

Metaforizacija je postupak nastanka riječi prenošenjem značenja s jednoga područja na drugo po sličnosti (Hudeček i Mihaljević, 2012.). Izraz *čuvar reda* može se uzeti kao primjer metafore za *policajca*.¹⁵ Metaforama su srodni metonimi, koji nastaju prenošenjem značenja s jednoga područja na drugo na temelju bliskoga odnosa koji među njima postoji u svakodnevici (Hudeček i Mihaljević, 2012.). To može biti odnos spremnika i sadržaja (npr. *boca* i *voda*), cjeline i njezina dijela (npr. *kuća* i *vrata*) ili predstavnika i simbola (npr. *predsjednik SAD-a* i *Bijela kuća*) (usp. Yule, 2009.).

Sinonimija, hiponimija, metaforizacija i metonimizacija kao načini ostvarivanja rekurencije, a time i samoupućivanja u tekstu imaju dvojni ulogu. Različitim izra-

¹³ Autoričin prijevod s engleskoga jezika.

¹⁴ Usp. Hudeček i Mihaljević, 2012.

¹⁵ Primjer preuzet od Linke i Nussbaumera (2000.: 308.), koji navode njemačke izraze *Polizist* i *Hüter der Ordnung*.

zima ne upućuje se samo na istu organizaciju, već ju se ujedno i opisuje, odnosno njima se suptilno čitateljima pružaju dodatne informacije o predstavljenoj tvrtki ili instituciji (Linke i Nussbaumer, 2000.).

Metodologija

Promatrane organizacije

Ministarstvo obrane državno je tijelo koje

„ima planske, usmjeravajuće, koordinacijske i nadzorne funkcije u obrani te osigurava uvjete za funkcioniranje i djelovanje oružanih snaga“ (Hrvatski sabor, 2013.a: čl. 12.)

U okviru toga ministarstva ustrojen je Glavni stožer Oružanih snaga, kao „združeno tijelo (...) nadležno za pripremu, zapovijedanje, uporabu i korištenje Oružanih snaga“ (Hrvatski sabor, 2013.a: čl. 15.). Kako je prikazano na Slici 2., Glavnome stožeru podređene su cjelokupne Oružane snage Republike Hrvatske: sve tri grane (Hrvatska kopnena vojska, Hrvatska ratna mornarica i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo), dva zapovjedništva (Zapovjedništvo za potporu i Zapovjedništvo specijalnih snaga), Hrvatsko vojno učilište, vojna predstavništva Republike Hrvatske u inozemstvu i pristožerne postrojbe.

Slika 2. Ustroj Oružanih snaga Republike Hrvatske (usp. Oružane snage Republike Hrvatske, 2021.).

Odnos Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske može se promatrati kao odnos „tvrtke-majke“ i „tvrtke-kćeri“: Oružane snage Republike Hrvatske dio su Ministarstva obrane, ali uživaju visok stupanj autonomije u svome radu. U Godišnjemu izvješću o obrani njihove su aktivnosti prikazane zajedno, no ustroji su im definirani različitim dokumentima (Hrvatski sabor, 2013.a).

Ministarstvo obrane jedno je od rijetkih ministarstava koje je od proglašenja samostalnosti Republike Hrvatske bilo dijelom svih saziva Vlade i nijednom nije mijenjalo naziv (Vlada Republike Hrvatske, n. d.). Službene stranice toga ministarstva (<https://www.morh.hr/>) nazvane su Ministarstvo obrane Republike Hrvatske | MORH | MoD Croatia. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske produljena je inačica službenoga naziva ministarstva, nastala dodavanjem punoga naziva države. Taj se naziv pretežito

upotrebljava u tekstovima kada se osim hrvatskoga spominje i ministarstvo obrane neke druge države, npr. Tehnički dogovor između Ministarstva obrane Republike

Hrvatske i Ministarstva obrane Crne Gore o provedbi zajedničke obuke radi sudjelovanja u NATO vođenim operacijama (Vlada Republike Hrvatske, 2015.). Od toga naziva potječe i kratica MORH, kojom se to ministarstvo služi kao svojom službenom pokratom. Naziv Ministarstvo obrane Republike Hrvatske katkad se skraćuje u Ministarstvo obrane RH;¹⁶ u tome je nazivu puni naziv države zamijenjen njegovom pokratom.

Za razliku od Ministarstva obrane, hrvatska je oružana sila u nekoliko navrata mijenjala svoj naziv. Hrvatski je sabor radi obrane u Domovinskome ratu u travnju 1991.¹⁷ odlukom osnovao Zbor narodne garde, čije su prve brigade postrojene na stadionu u Kranjčevićevoj ulici u Zagrebu 28. svibnja 1991. godine (Parlov i autori, 2016.).

U početku je Zbor narodne garde bio ustrojen unutar Ministarstva unutarnjih poslova (Strukić, 2020.), no donošenjem prvoga Zakona o obrani (Hrvatski sabor, 1991.b) prelazi u ustroj Ministarstva obrane. U navedenom se zakonu sveza riječi *oružane snage* rabi kao opći naziv za „oblik ustrojavanja i pripremanja građana Republike Hrvatske za oružanu borbu“, a zadaća je oružanih snaga da unutar Republike Hrvatske „štite njezin suverenitet i neovisnost i brane njenu teritorijalnu cjelovitost“ (Hrvatski sabor, 1991.b: čl. 37.). U prvoj inačici toga zakona pisalo je da se tako definirane oružane snage sastoje od Hrvatske vojske i Zbora narodne garde (Isto: čl. 38.), pri čemu je Zbor narodne garde bio sastavljen od djelatnih vojnika, a Hrvatska vojska od pričuvnika (Parlov i autori, 2016.). Međutim, svega nekoliko mjeseci kasnije Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o obrani (Hrvatski sabor, 1991.a) oružane snage redefinirane su kao jedinstvena cjelina nazvana Hrvatska vojska, čiji je posebni dio Zbor narodne garde kao njezina preteča.¹⁸

Sedam godina nakon završetka Domovinskoga rata Hrvatski je sabor (2002.) usvojio novi Zakon o obrani, u kojemu je naziv vojske službeno promijenjen u Oružane snage Republike Hrvatske. Naziv Hrvatska vojska nastavio se upotrebljavati kao neformalan, konvencionalan naziv za oružanu silu u Hrvatskoj (Hrvatska enciklopedija, n. d.).

Naziv Oružane snage Republike Hrvatske zadržan je i donošenjem aktualnoga Zakona o obrani (Hrvatski sabor, 2013.a), no Zakonom o izmjenama i dopunama

¹⁶ Primjer: „Ministarstvo obrane RH raspisalo je u srijedu 10. travnja 2024. godine javni natječaj za ugovorni prijam 200 vojnika/mornara u djelatnu vojnu službu“ (Ministarstvo obrane, 2024.a).

¹⁷ Strukić (2020.) piše da je odluka donesena 17. travnja 1991., što se može pročitati i u natuknici o Hrvatskoj vojsci na mrežnome izdanju Hrvatske enciklopedije (n. d.). Međutim, Parlov i autori (2016.) navode da je Hrvatski sabor tu odluku donio 18. travnja 1991., a ista se informacija mogla čuti i u HRT-ovoj emisiji TV kalendar 9. travnja 2024.

¹⁸ Iako Strukić (2020.) tvrdi da je Zbor narodne garde preimenovan u Hrvatsku vojsku, to nije sasvim točno jer je naziv Hrvatska vojska bio upotrebljavan i prije donošenja Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o obrani (Hrvatski sabor, 1991.), ali se odnosio samo na pričuvne postrojbe. Navedenim zakonodavnim aktom i pričuvne i djelatne postrojbe stavljene su pod nazivnik Hrvatske vojske.

Zakona o obrani (Hrvatski sabor, 2018.: čl. 1.) u njega je dodana sljedeća odredba: „Za Oružane snage Republike Hrvatske koristi se i naziv Hrvatska vojska.“ Danas, dakle, postoje dva istovrijedna naziva za vojsku u Hrvatskoj. Službeni je naziv Oružane snage Republike Hrvatske, od kojega se tvori kratica OSRH,¹⁹ a taj se naziv nerijetko skraćuje izostavljanjem naziva države u Oružane snage. Usporedno s njime zakonski je dopuštena upotreba sinonimna naziva Hrvatska vojska i njegove kratica HV. Upotreba i učestalost pojavljivanja netom navedenih naziva u službenim priopćenjima bile su promatrane u istraživanju opisanome u odlomcima koji slijede.

Istraživački postupak

Korpus za ovo istraživanje sastavljen je od priopćenja javno objavljenih na službenim mrežnim stranicama Ministarstva obrane od 1. siječnja do 3. ožujka 2021. Kako prikazuje snimka zaslona na Slici 3. (u podebljanome okviru), novosti na mrežnim stranicama Ministarstva obrane svrstavaju se u tri kategorije: Priopćenja, Vijesti i Najave. U ovome su istraživanju promatrani samo tekstovi koji su kategorizirani kao priopćenja.²⁰

Slika 3. Kategorije novosti na službenome mrežnom mjestu Ministarstva obrane.²¹

¹⁹ Ministarstvo obrane tu kraticu piše i rastavljeno, pa tako u naslovu priopćenja objavljenog 10. svibnja 2024. stoji: »Sanitetski tim OS RH pokazao visoku sposobnost na vježbi „Zajedno 24“ u Varaždinu« (Ministarstvo obrane, 2024.b).

²⁰ Prema Uredbi o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva obrane (Vlada Republike Hrvatske, 2020.) Samostalna služba za odnose s javnošću i izdavaštvo zadužena je za izradu i održavanje mrežnoga mjesta Ministarstva obrane te objavu sadržaja na njemu, a to uključuje i kategorizaciju tekstova.

²¹ <https://www.morh.hr/>

Promatrani korpus sadržavao je 48 priopćenja od sveukupno 17 803 riječi. Radi lakšega bilježenja tijekom istraživanja svakomu je priopćenju dodijeljena šifra sastavljena od kratice MORH i dviju znamenaka, prema redu objave. Tako je najstarije priopćenje u korpusu nosilo kraticu MORH 01, kronološki drugo priopćenje zavedeno je kraticom MORH 02 itd. U nastavku rada te će kratice biti upotrebljavane kao oznake za izvor primjera, zajedno s datumom objave priopćenja (npr. MORH 01, 1. 1. 2021.).

Iz svakoga su priopćenja izdvojeni nazivi kojima se u tekstu upućivalo na Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske, a za svaki je naziv zabilježen i broj pojava u priopćenju. Promatrani su pri tom samo nazivi koji se odnose na te dvije organizacije kao cjeline, dok nazivi za pojedine ustrojstvene jedinice Ministarstva obrane, odnosno postrojbe Oružanih snaga Republike Hrvatske nisu uzimani u obzir. Uočeni neslužbeni nazivi za promatrane organizacije svrstavani su u neku od sljedećih kategorija, ovisno o njihovom odnosu prema službenome nazivu: skraćena inačica službenoga naziva, produljena inačica službenoga naziva, kratica, sinonim, hiperonim. Za svaki je naziv zapisano i koliko se puta pojavio u cijelome korpusu, a na temelju tih brojeva izračunato je koliko se puta obje organizacije sveukupno spominju u analiziranim priopćenjima. Potonji su podatci poslužili za usporedbu kako bi se stekao uvid u to spominju li se obje organizacije u priopćenjima podjednako često ili ipak postoji razlika u učestalosti njihova spominjanja. Rezultati tako provedena istraživanja prikazani su u sljedećemu poglavlju.

Rezultati

U promatranom korpusu na Oružane snage Republike Hrvatske upućivalo se pet puta češće negoli na Ministarstvo obrane. Točnije, u priopćenjima su Oružane snage Republike Hrvatske spomenute 203 puta, dok se Ministarstvo obrane u njima pojavilo 40 puta. U prosjeku su Oružane snage Republike Hrvatske bile spomenute 4,23 puta po priopćenju, dok je prosjek pojavljivanja Ministarstva obrane u cijelome korpusu bio tek 0,83 puta po priopćenju. Nije bila rijetkost ni da Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske u istoj rečenici budu spomenuti kao zasebne institucije, kako je prikazano u primjeru (1).²²

- (1) „Ministar Banožić čestitavši organizatorima zaželio je uspješnu organizaciju i provedbu predstojećeg Europskog prvenstva u streljaštvu, te posebno zahvalio Hrvatskom streljačkom savezu na dosadašnjoj iznimno kvalitetnoj suradnji s Ministarstvom obrane i Hrvatskom vojskom.“ (MORH 36, 22. 2. 2021.)

²² Primjeri su predloženi u obliku u kojemu su objavljeni na mrežnim stranicama Ministarstva obrane te nisu lektorirani.

NAZIV	BROJ POJAVA
Ministarstvo obrane	31
Ministarstvo obrane Republike Hrvatske	4
MORH	4
Ministarstvo obrane RH	1
UKUPNO	40

Tablica 1. Nazivi upotrebljavani pri upućivanju na Ministarstvo obrane.

Kao što je vidljivo iz Tablice 1., među nazivima upotrebljavanima za Ministarstvo obrane najveći udio (31 potvrda, tj. 77,5 %) zauzima službeni naziv. Uočena je pritom dvoznačnost u njegovoj upotrebi: tim se nazivom upućivalo na instituciju (kao u (2) i (3)), ali i na fizički prostor u kojemu je ta institucija smještena (kao u (4)).

- (2) „Ministarstvo obrane u 2021. godini za protupožarne aktivnosti osiguralo je zračne snage koje obuhvaćaju do šest zrakoplova Canadair, do šest zrakoplova Air Tractor i transportni helikopter te do 200 pripadnika kopnenih snaga u spremnosti, a po potrebi mogu se angažirati i dodatne snage.“ (MORH 12, 14. 1. 2021.)
- (3) „Ministarstvo obrane će nastaviti informirati i poticati hrvatske tvrtke na aktivni angažman i sudjelovanje u EDF-u“, rekao je ministar obrane Mario Banožić. (MORH 46, 1. 3. 2021.)
- (4) „Ministar obrane Republike Hrvatske Mario Banožić susreo se u srijedu, 3. ožujka 2021. godine u Ministarstvu obrane s veleposlanikom Slovačke Republike Nj.E. Peterom Suskom.“ (MORH 48, 3. 3. 2021.)

Produljena inačica službenoga naziva Ministarstvo obrane Republike Hrvatske i kratica MORH pojavili su se tek iznimno (oboje po četiri puta). Njihova upotreba prikazana je u primjerima (5) i (6).

- (5) „Ministarstvo obrane Republike Hrvatske raspisalo je u petak, 26. veljače 2021. godine javne natječaje za prijam u kadetsku službu...“ (MORH 43, 26. 2. 2021.)
- (6) „Također, u području vojno-tehničke suradnje, MORH i OSRH ostvarili su vrlo dinamičnu suradnju s tvrtkama izraelske obrambene industrije, a suradnja dviju država održava se i u području protupožarne suradnje.“ (MORH 32, 16. 2. 2021.)

U korpusu je pronađeno i osam rečenica u kojima se Ministarstvo obrane eksplicitno prepoznaje kao autor i izvor priopćenja glagolima u prvoj osobi množine. U pet slučajeva upotrijebljen je glagol *podsjetiti* kao uvod u odlomak s informacijama o događajima koji su prethodili događaju opisanom u priopćenju (prikazano u (7)). U ostala tri slučaja glagolom *moliti* apelira se na građane za uviđavnost dok traju vojne aktivnosti (prikazano u (8)).

- (7) „Podsjetimo, skladišno distribucijski centar Lekenik uspostavljen je 11. siječnja 2021. godine s ciljem prihvata i brže distribucije montažnih stambenih jedinica, a sukladno listama Stožera civilne zaštite.“ (MORH 16, 26. 1. 2021.)

- (8) „Tijekom provedbe planiranih letova i uslijed probijanja zvučnog zida očekuje se kratkotrajna pojačana buka te molimo građane za strpljenje i razumijevanje.“ (MORH 34, 18. 2. 2021.)

Među nazivima rabljenima za Oružane snage Republike Hrvatske (Tablica 2.) najučestaliji je bio sinonim Hrvatska vojska, koji se pojavio 162 puta (udio među svim nazivima: 79,80 %). U dvama priopćenjima (MORH 13 i MORH 42) jedino se tim nazivom upućivalo na Oružane snage Republike Hrvatske, i to 13, odnosno 14 puta. Primjeri upotrebe toga naziva dani su u rečenicama (9) – (11).

NAZIV	BROJ POJAVA
Hrvatska vojska	162
Oružane snage Republike Hrvatske	10
vojska	10
Oružane snage RH	8
HV	6
Oružane snage	5
OSRH	2
UKUPNO	203

Tablica 2. Nazivi upotrebljavani pri upućivanju na Oružane snage Republike Hrvatske.

- (9) „Na kraju, još jednom je zahvalio pripadnicima Hrvatske vojske koji su od samog početka izbijanja pandemije koronavirusa, pružili podršku građanima i civilnoj zajednici.“ (MORH 06, 7. 1. 2021.)
- (10) „Hrvatska vojska od prvoga trenutka na raspolaganje je stavila sve svoje sposobnosti i više puta smo naglasili i naglašavamo još jednom: Hrvatska vojska pomagat će potresom pogođenoj Banovini koliko god to bude potrebno“ istaknuo je Banožić.“ (MORH 13, 19. 1. 2021.)
- (11) „Tema sastanka bila je daljnja modernizacija i razvoj sposobnosti Hrvatske vojske i suradnja s hrvatskim tvrtkama.“ (MORH 46, 1. 3. 2021.)

Sljedeći najčešći način upućivanja na tu organizaciju bio je službenim nazivom, koji se u korpusu pojavio 10 puta, jednako često koliko i hiperonim *vojska*. Rečenice (12) – (14) ilustriraju njihovu upotrebu.

- (12) „Kako je objasnio, od prvih trenutaka nastanka nepogode, Oružane snage Republike Hrvatske oformile su namjenske snage pod vodstvom zapovjednika Hrvatske kopnene vojske pod čijim zapovjedništvom su se našle i sposobnosti Obavještajne pukovnije u smislu geo-informacijske potpore nadređenom zapovjedništvu.“ (MORH 02, 2. 1. 2021.)
- (13) „Ministar obrane Mario Banožić pritom je naglasio kako su upravo međunarodne vježbe i obuka dobar alat za usvajanje viših standarda i novih sposobnosti kako bi se Oružane snage Republike Hrvatske razvijale i dalje.“ (MORH 25, 4. 2. 2021.)

- (14) „Ljudi gledaju vojsku kao instituciju stabilnosti i poštenja, dobre organizacije i to se u ovom slučaju pokazuje, odnosno da je vojska u hrvatskom društvu koje je civilno moderno društvo jedan od stupova povjerenja“, poručio je predsjednik Republike Hrvatske. (MORH 01, 1. 1. 2021.)

Kratice su se u cijelom korpusu rijetko pojavljivale, što pokazuje da Ministarstvo obrane u svojim priopćenjima prednost daje eksplicitnijim višerječnim izrazima.

Rasprava

Učestalije pojavljivanje nazivâ za Oružane snage Republike Hrvatske u odnosu na nazive za Ministarstvo obrane povezano je s tematskom usmjerenošću promatranoga korpusa. Razne aktivnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske (sanacija štete poslije nesreće ili katastrofe, obučne aktivnosti, vojne vježbe itd.) bile su tema u trećini priopćenjâ. S druge strane, tema aktivnosti Ministarstva obrane nije se pojavila nijednom. Prikaz vojnih aktivnosti kao samostalnih aktivnosti, a ne aktivnosti ministarstva odraz je autonomije Oružanih snaga Republike Hrvatske. Ta je autonomija vidljiva i u spominjanju tih dviju organizacija kao zasebnih organizacija, iako su Oružane snage Republike Hrvatske zapravo dio Ministarstva obrane.

Rezultati pokazuju da se obilježje samoupućivanja u promatranim priopćenjima ostvaruje pretežitom upotrebom jednoga naziva. U slučaju Ministarstva obrane to je njegov službeni naziv. Međutim, uočeno je da se on ne upotrebljava samo u značenju ‘tijelo državne uprave zaduženo za obranu’, već i u značenju ‘sjedište toga tijela’. Hudeček i Mihaljević (2012.: 29. – 30.) zalažu se za jednoznačnost u nazivlju, tj. da „jednomu nazivu u jednome terminološkom sustavu odgovara samo jedan pojam“. Međutim, autorice navode da taj uvjet nije uvijek moguće u potpunosti zadovoljiti, zbog čega je u nekim strukama (npr. u botanici) jedan naziv višeznačan. U analiziranim primjerima iz konteksta bilo je razlučivo koje je značenje prisutno. Višeznačnost naziva Ministarstvo obrane ne otežava razumijevanje pročitanaoga, stoga smatramo da nije potrebno tražiti ili smišljati nazive kojim bi uočena dva značenja bila razdvojena.

Takva višeznačnost nije primijećena ni u jednome od naziva za Oružane snage Republike Hrvatske. Razlog za to mogla bi biti činjenica da ta organizacija nema samo jedno sjedište, već su njezine postrojbe razmještene po cijeloj Hrvatskoj.

Iako autori priopćenjâ načelno teže tomu da im identitet ostane skriven (Jacobs, 1999.a), u osam se puta Ministarstvo obrane glagolima u prvoj osobi množine otkrilo kao autor, odnosno izvor priopćenja. Promatrajući kontekst upotrebe prve osobe množine, uočljivo je da ona ima dvije uloge. U pet je slučajeva prva osoba množine bila inkluzivna;²³ njome se autor priopćenja izjednačavao s čitateljima te ih pozivao na to da zajedno s njime prizovu u sjećanje lanac događaja koji su prethodili objavi

²³ Inkluzivno prva osoba množine uključuje i autora i čitatelje kojima se on obraća (Bašić, 2020.).

priopćenja. U trima je slučajevima prva osoba množine bila ekskluzivna:²⁴ njome je autor priopćenja u ime Ministarstva obrane apelirao na građane da otprpe moguće neugodnosti uzrokovane vojnim aktivnostima. Navedeni zaključci potvrđuju Jacobsovu (1999.a, 1999.b) tezu da se autori priopćenja prvom osobom množine služe da bi se približili publici. Međutim, upotreba ekskluzivne prve osobe množine bila je uvjetovana i okolnostima koje su se odvijale u vrijeme objave analiziranih priopćenja. Naime, ona su pisana nedugo nakon potresa koji su pogodili Hrvatsku krajem prosinca 2020. godine, zbog čega je stanovništvo bilo pojačano osjetljivo na buku, trešnju tla i sl.

Pri upućivanju na Oružane snage Republike Hrvatske umjesto službenoga naziva najviše je rabljen njegov (zakonski dopušten) sinonim Hrvatska vojska. Vrgoč (2022.) u svome radu o vojnome nazivlju zaključuje da je ono opterećeno sinonimijom, a rezultati ovoga istraživanja pokazuju da taj problem počinje na najvišoj razini, odnosno razini naziva organizacije koja to nazivlje upotrebljava. Hudeček i Mihaljević (2012.) drže postojanje istoznačnih nazivâ u strukovnome nazivlju nepoželjnim te smatraju da treba odabrati jedan, i to onaj koji je najviše usklađen s nazivoslovnim načelima. S obzirom na to da je naziv Hrvatska vojska u korpusu službenih priopćenja upotrebljavan čak šesnaest puta češće od Oružane snage Republike Hrvatske, postavlja se pitanje treba li uopće zadržati potonji naziv, odnosno ne bi li ga u službenoj upotrebi trebalo zamijeniti češćim.

Pokojni viceadmiral Zdravko Kardum (2018.) smatrao je da se naziv Hrvatska vojska ne može koristiti ni zajedno s nazivom Oružane snage Republike Hrvatske ni umjesto njega jer oni nisu istoznačni „u duhu struke i jezika“. Svoje tvrdnje Kardum je nastojao dokazati uspoređujući s ruskim vojnim nazivljem te s engleskim vojnim nazivljem upotrijebljenim u Organizaciji Sjevernoatlantskoga ugovora (*North Atlantic Treaty Organization*, NATO) i Europskoj Uniji (*European Union*, EU). Podrijetlo riječi *vojska* tako traži u ruskome kao jeziku koji „pouzdana najbolje čuva vezu sa staroslavenskim“ te na temelju značenja ruske riječi *воѣска* zaključuje da ona u svim slavenskim jezicima označava kopnenu granu oružanih snaga. Nadalje tvrdi da je značenje riječi *vojska* kao ‘cjelokupne oružane sile neke države’ nametnuo jugoslavenski kralj Aleksandar I. Karađorđević (1888. – 1934.) te da je i u Domo-vinskome ratu Hrvatska vojska bila tek sinonim za Hrvatsku kopnenu vojsku. Tako argumentirajući, Kardum analizira rječničke definicije engleske sveze riječi *armed forces* i zaključuje da riječ *vojska* nije usklađiva ni s engleskim te da je *oružane snage* bolji prijevod analiziranoga engleskog izraza. Međutim, Kardumovi su argumenti dvojbeni jer su jezikoslovno neutemeljeni. Kardum se u svojoj argumentaciji ne drži načela sinkronijske perspektive, po kojemu pojam treba razmatrati na temelju značenja koje on ima u sadašnjemu trenutku, a ne na temelju etimologije (Vrgoč, 2022.). Također, iako su ruski i hrvatski slavenski jezici, oni ne pripadaju istim granama:

²⁴ Ekskluzivno prva osoba množine odnosi se isključivo na autora teksta (Isto).

ruski je istočnoslavenski, a hrvatski južnoslavenski jezik. Oba su jezika nekoć bila dio istoga dijalekatnoga kontinuuma, no taj je kontinuum prekinut doseljavanjem Mađarâ u prostor Panonske nizine, nakon čega su se istočnoslavenski i južnoslavenski jezici razvijali neovisno jedni o drugima (Matasović, 2001.; Katičić, 2013.). Zbog toga se ruski teško može uzimati kao izvor etimologije hrvatskoga nazivlja, a pogotovo ne može biti osnova za stvaranje suvremenoga vojnostručnog nazivlja. Netočna je i tvrdnja da je naziv *vojska* za cjelokupnu oružanu silu nametnut; Vrgoč (2022.) na temelju iscrpnoga istraživanja rječničke građe dokazuje postojanje toga naziva u tome značenju već u 16. stoljeću. Također, premda su kopnene snage činile prve postrojbe koje su branile Hrvatsku 1991., do kraja te godine ustrojeni su i Hrvatska ratna mornarica i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo (Hrvatska enciklopedija, n. d.), tako da je naziv Hrvatska vojska u Domovinskom ratu uistinu bio skupni naziv za sve tri grane hrvatske oružane sile.

Ni engleski, baš kao ni ruski, ne može uvjetovati stvaranje hrvatskoga nazivlja (Vrgoč, 2022.). Hudeček i Mihaljević (2012.) naglašavaju da treba promatrati samo sustav onoga jezika u kojemu se nazivlje stvara, a predstavnici struke trebali bi u određivanju naziva i značenja nekoga pojma surađivati s jezikoslovcima.

U ovome se radu zastupa gledište da je naziv Hrvatska vojska jezikoslovno prihvatljiviji negoli Oružane snage Republike Hrvatske. Taj naziv usklađeniji je s nazivoslovnim načelima, ponajviše s načelom da kraći naziv ima prednost pred dužim te da prošireniji, korisnicima prihvatljiviji naziv ima prednost pred neproširenim (Hudeček i Mihaljević, 2012.). Kao što kaže Vrgoč (2022.), za sustav nazivlja bolji je kraći naziv, pogotovo ako uspijeva istovremeno biti i precizan i sažet. Naziv Hrvatska vojska upola je kraći od svojega sinonima, a značenje mu je jasno određeno. Rezultati ovoga istraživanja pokazuju i da se sâm Ministarstvo obrane češće služi tim nazivom, a ne službenim. Uz to što je praktičniji i prošireniji, taj naziv ima povijesni značaj iz Domovinskoga rata, a i dan ustroja prvih postrojbi u tome ratu službeno se prema Zakonu o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Hrvatski sabor, 2013.b: čl. 8.) slavi kao Dan Hrvatske vojske. Predlaže se stoga da se naziv Hrvatska vojska (ponovno) usvoji kao službeni naziv za hrvatsku oružanu silu. Na taj bi način službeni naziv te organizacije bio usklađen s nazivom dana proslave njezina osnutka, a odabirom nazivoslovno prihvatljivijega naziva bio bi učinjen prvi korak u razrješavanju sinonimije koja opterećuje vojno nazivlje.

Zaključak

U ovome je radu promatrano obilježje samoupućivanja u priopćenjima Ministarstva obrane. To je tijelo državne uprave specifično jer unutar njega autonomno, poput zasebne organizacije, djeluju Oružane snage Republike Hrvatske. S obzirom na to, u ovome su radu analizirani nazivi kojima se u službenim internetskim priopćenjima Ministarstva obrane upućuje na obje navedene organizacije.

Tijekom analize uočeno je da se na Ministarstvo obrane upućivalo prvenstveno službenim nazivom, dok se njegova kratica MORH pojavljivala tek iznimno. Upućivanjem na organizaciju u trećoj osobi jednine skriva se činjenica da je upravo ta organizacija napisala i objavila priopćenje, čime ono izgleda objektivnije nego što jest. Međutim, u promatranom se korpusu osam puta ruši privid objektivnosti upotrebom glagola u prvoj osobi množine. Primijećeno je da je pojava prve osobe množine djelomično bila uvjetovana izvantekstualnim okolnostima aktualnima u vrijeme pisanja priopćenja. Za potvrdu i potanju provjeru veze između prve osobe množine i izvantekstualnih okolnosti trebalo bi provesti dijakronijsko istraživanje u kojemu bi bila analizirana priopćenja Ministarstva obrane objavljena u vrijeme mira te u vrijeme kakve krize. Usporedbom različitih razdoblja utvrdilo bi se u kojoj mjeri oružani sukobi, prirodne katastrofe i sl. u državi ili u drugim dijelovima svijeta uvjetuju služenje prvom osobom množine u priopćenjima te koje su njezine uloge.

Raščlambom naziva korištenih za Oružane snage Republike Hrvatske utvrđena je prevlast naziva Hrvatska vojska. Usporedba službenoga naziva i njegove zakonski dopuštene istovrijednice iznjedrila je zaključak da je sinonim Hrvatska vojska prema nazivoslovnim načelima prihvatljiviji jer je kraći i prošireniji, tim više jer se ne pojavljuje samo u priopćenjima, već i u nazivu spomendana kojim se obilježava osnivanje prvih četiriju brigada u Domovinskome ratu (Dan Hrvatske vojske). Taj je naziv također kronološki stariji te povijesno važniji jer je bio služben u vrijeme Domovinskoga rata. U ovome se radu zaključno na temelju nazivoslovnih te povijesnih i pravnih čimbenika iznosi prijedlog da naziv Hrvatska vojska opet bude usvojen kao službeni naziv za hrvatsku oružanu silu. Na taj bi se način dokinula nepoželjna i nepotrebna sinonimija u vojnostručnome nazivlju te utvrdio standard pri upućivanju na tu organizaciju ne samo u priopćenjima, nego i drugim žanrovima novinarsko-publicističkoga stila, kao i u zakonima, pravilnicima te znanstvenim i stručnim člancima i knjigama.

Literatura

- Ivana Bašić, 2020., Dokazivanje i odnos prema znanju u jeziku znanosti, HSN, Zagreb
- Robert-Alain de Beaugrande, Wolfgang Dressler, 1981., *Introduction to Text Linguistics*, Longman, London
- Paola Catenaccio, 2008., *Press Releases as a Hybrid Genre: Addressing the Informative/Promotional Conundrum*, *Pragmatics*, god. 18., br. 1., str. 9. – 31.
- Ursula Christmann, 2000., *Aspekte der Textverarbeitungsforschung*, u knjizi *Text- und Gesprächslinguistik: Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / Linguistics of Text and Conversation: An International Handbook of Contemporary Research*, knj. 1., urednici Klaus Brinker, Gerd Antos, Wolfgang Heinemann i Sven F. Sager, Walter de Gruyter, Berlin i New York, str. 113. – 122.
- Joan Cutting, 2002., *Pragmatics and Discourse: A resource book for students*, Routledge, London i New York

- Caroline Fisher, Sora Park, Jee Young Lee, 2019., Who writes a press release?: Changing audience perceptions of journalists as marketers of news, not news reporters, *Journalism*, god. 22., br. 8., str. 1. – 19.
- Dawn R. Gilpin, 2008., Narrating the organizational self: Reframing the role of news release, *Public Relations Review*, god. 34., str. 9. – 18.
- James E. Grunig, Todd Hunt, 1984., *Managing Public Relations*, Holt, Rinehart and Winston, New York
- Sounman Hong, 2016., Government Press Releases and Citizen Perceptions of Government Performance: Evidence from Google Trends Data, *Public Performance & Management Review*, god. 39., br. 4., str. 885. – 904.
- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, n. d., Hrvatska vojska
- Hrvatski sabor, 1991.a, *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrani*
- Hrvatski sabor, 1991.b, *Zakon o obrani*
- Hrvatski sabor, 2002., *Zakon o obrani*
- Hrvatski sabor, 2013.a, *Zakon o obrani*
- Hrvatski sabor, 2013.b, *Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske*
- Hrvatski sabor, 2018., *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrani*
- Lana Hudeček, Milica Mihaljević, 2012., *Hrvatski terminološki priručnik*, IHJJ, Zagreb
- Daniel Jackson, 2019., Press Releases/News Releases/VNRs, u knjizi *The International Encyclopedia of Journalism Studies*, knj. 2., urednici Tim P. Vos, Folker Hanusch, Dimitra Dimitrakopoulou, Margaretha Geertsema-Sligh i Annika Sehl, Wiley-Blackwell, Boston, str. 1. – 5.
- Geert Jacobs, 1998., Projected discourse: An analysis of receiver roles in press releases, *Text*, god. 18., br. 4., str. 505. – 523.
- Geert Jacobs, 1999.a, *Preformulating the News: An Analysis of the Metapragmatics of the Press Releases*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam i Philadelphia
- Geert Jacobs, 1999.b, Self-reference in Press Releases, *Journal of Pragmatics*, god. 31., str. 219. – 242.
- Zdravko Kardum, Zašto 'HV' i 'OS RH' nisu istoznačnice u duhu struke i jezika?, 17. rujna 2018., dostupno na <https://obris.org/hrvatska/zasto-hv-i-os-rh-nisu-istoznacnice-u-duhu-struke-i-jezika/>
- Radoslav Katičić, 2013., *Hrvatski jezik*, ŠK, Zagreb
- Inger Lassen, 2006., Is the press release a genre?: A study of form and content, *Discourse Studies*, god. 8., br. 4., str. 503. – 530.
- Gilberte Lenaerts, 2002., In pursuit of the functional quality of political press releases, *Document Design*, god. 3., br. 3., str. 211. – 223.
- Angelika Linke, Markus Nussbaumer, 2000., Konzepte des Impliziten: Präsuppositionen und Implikaturen, u knjizi *Text- und Gesprächslinguistik: Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / Linguistics of Text and Conversation: An International Handbook of Contemporary Research*, knj. 1., urednici Klaus Brinker, Gerd Antos, Wolfgang Heinemann i Sven F. Sager, Walter de Gruyter, Berlin i New York, str. 435. – 448.
- Danica Maleková, 2010., *The Genre of Institutional Press Release: A Critical Discourse (doktorska disertacija u strojopisu)*, Masarykova univerzita, Brno

- Danica Maleková, 2013., Self-reference in the Leads of Institutional Press Releases, Brno Studies in English, god. 36., br. 1., str. 41. – 58.
- Ranko Matasović, 2001., Uvod u poredbenu lingvistiku, MH, Zagreb
- Yvonne McLaren, Călin Gurău, 2005., Characterising the Genre of the Corporate Press Release, LSP & Professional Communication, god. 5., br. 1., str. 10. – 30.
- Ministarstvo obrane, 2024., MORH raspisao javni natječaj za ugovorni prijam vojnika/mornara. 10. travnja 2024.
- Ministarstvo obrane, 2024., Sanitetski tim OS RH pokazao visoku sposobnost na vježbi “Zajedno 24” u Varaždinu. 10. svibnja 2024., <https://www.morh.hr/sanitetski-tim-os-rh-pokazao-visoku-sposobnost-na-vjezbi-zajedno-24-u-varazdinu/>, pristupljeno 21. svibnja 2024.
- NATO, 2011., NATO Military Public Affairs Policy, NATO, Bruxelles
- NATO, 2020., Allied Command Operations & Allied Command Transformation Public Affairs Handbook, NATO, Bruxelles
- Oružane snage Republike Hrvatske, Oružane snage Republike Hrvatske, 2. rujna 2021. Dostupno na https://osrh.hr/#rubData/HTML/HR/O%20NAMA/OPČENITO/20210902_Oružane_snage_Republike_Hrvatske/Oružane_snage_Republike_Hrvatske_HR.htm, pristupljeno 21. svibnja 2024.
- Leida Parlov i autori, 2016., 25 godina Oružanih snaga Republike Hrvatske / 25 Years of the Croatian Armed Forces, Ministarstvo obrane, Zagreb (Leida Parlov, Vesna Pintarić, Željko Stipanović, Lada Puljizević, Petra Kostanjšak, Domagoj Vlahović)
- Randolph Quirk i autori, ¹⁴1997., A Comprehensive Grammar of the English Language, Longman, Harlow (Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech, Jan Svartvik)
- Raphael Salkie, 1995., Text and Discourse Analysis, Routledge, London i New York
- Josip Silić, Ivo Pranjković, ²2007., Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta, ŠK, Zagreb
- Božo Skoko, 2006., Priručnik za razumijevanje odnosa s javnošću: Knjiga eseja i praktičnih uputa za snalaženje u jednome od najpoželjnijih zanimanja današnjice, MPR, Zagreb
- Ilse Strobbe, Geert Jacobs, 2005., E-releases: A view from linguistic pragmatics, Public Relations Review, god. 31., br. 2., str. 289. – 291.
- Hrvoje Strukić, 2020., Zbor narodne garde, Hrvatski vojnik, br. 602., str. 66.
- Struna, n. d. a, Koherencija. Dostupno na <http://struna.ihjj.hr/naziv/koherencija/52046/#naziv>, pristupljeno 21. svibnja 2024.
- Struna, n. d. b, Kohezija. Dostupno na <http://struna.ihjj.hr/naziv/kohezija/52045/#naziv>, pristupljeno: 21. svibnja 2024.
- TV kalendar (televizijska emisija), 9. travnja 2024., Hrvatska radiotelevizija
- Sanda Lucija Udier, O jeziku političkih govora i priopćenja. 27. veljače 2008., <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1840&naslov=o-jeziku-politickih-govora-i-priopcenja>, pristupljeno 21. svibnja 2024.
- Vlada Republike Hrvatske, Sazivi Vlada. n. d. Dostupno na <https://vlada.gov.hr/o-vladi/clanovi-vlade/sazivi-vlada-93/93>, pristupljeno 21. svibnja 2024.
- Vlada Republike Hrvatske, 2015., Tehnički dogovor između Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Ministarstva obrane Crne Gore o provedbi zajedničke obuke radi sudjelova-

- nja u NATO vođenim operacijama, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2015/227%20sjednica%20Vlade//227%20-%2019c.pdf>, pristupljeno 21. svibnja 2024.
- Vlada Republike Hrvatske, 2020., Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva obrane, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_08_97_1814.html, pristupljeno 22. svibnja 2024.
- Dalibor Vrgoč, 2022., Hrvatsko vojno nazivlje kroz stoljeća: Od „Braćo junaci!“ do „Gospodo vojnici!“, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
- H. G. Widdowson, 2004., Text, Context, Pretext: Critical Issues in Discourse Analysis, Blackwell Publishing, Malden, Oxford i Carlton
- George Yule, 2009., The Study of Language, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo i Delhi

Sažetak

Iva Gugo, Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“, igugo@morh.hr
UDK 81'373, izvorni znanstveni rad
<https://doi.org/10.22210/jezik.2025.72.03>
primljen 3. prosinca 2024., prihvaćen za tisak 6. siječnja 2024.

Self-reference in the Press Releases of the Ministry of Defence

Self-reference – the practice of organizations referring to themselves in the third person – is a key property of the press release (Jacobs, 1999.a). It is achieved through recurrence: an organization can be identified by its full name or by a synonym, a hypernym, a metaphor etc. (Linke and Nussbaumer, 2000.). In this research, self-reference was examined on a corpus of 48 press releases issued by the Ministry of Defence. That ministry is noteworthy because the Croatian Armed Forces operate as an autonomous organisation within it, meaning that its press releases describe activities of two organisations. This study investigated the frequency with which these organisations were referenced in the press releases, along with the names used to identify them. The analysis revealed that the Croatian Armed Forces were mentioned five times more often than the Ministry of Defence. The authors of the press releases most frequently referred to the Ministry of Defence by its full name. In contrast, when discussing the Croatian Armed Forces, they predominantly used the legally admissible synonym *Croatian army* (Croatian Parliament, 2013.) rather than the official name. Both names were analysed and compared. It was concluded that the name *Croatian army* is more aligned with the principles of terminology. It is shorter and more widespread; in the analysed texts, it was used sixteen times more frequently than the official name. Furthermore, it is older, having served as the official name for the Croatian military during the Homeland War (1991 – 1995). It also continues to be used today in the names of memorial days. On the basis of the conducted research as well terminological, historical and legal factors, it is concluded that *Croatian army* is a more adequate name for the Croatian military. It is therefore proposed that this name once again be adopted as the official name for that organisation.

Keywords: self-reference; press releases; Ministry of Defence; Croatian